

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ СІМ'Ї ЧЕРЕЗ ІНСТРУМЕНТ КОНТЕКСТУАЛЬНОСТІ

У статті здійснено аналіз феномену сім'ї через призму однієї з ключових категорій постмодернізму – контекстуальності. Застосовано практику деконструюючих запитань, що дозволяють розглянути контекст появи, природу, зміст та полемічний сенс феномену сім'ї в залежності від конкретного соціо-культурно-історичного простору.

Ключові слова: феномен сім'ї, контекстуальність, постмодернізм, деконструкція, дискурс.

Постановка проблеми. Однією з характерних особливостей постмодернізму як нового способу мислення є намагання зрозуміти, як продукуються знання. У пошуках цього постмодерністи висвітлюють, як саме соціоісторичні сили та дискурсивні практики, що знаходяться в даному соціокультурному полі, конструюють поведінку та керують нею. На думку постмодерністів, історичні умови змінюють інтерпретацію, тобто розуміння будь-якого феномену відповідає поточному часу. Те, що раніше сприймалося як “істина” і “реальність”, сьогодні може викликати підозру. Постмодернізм визнає множинність істини, а щодо колись сконструйованої реальності пропонує брати її до уваги лише як досвід. Постмодерн називають культурним та інтелектуальним фоном, який посіяв сумнів у тому, що світ такий, яким йому належить бути. Виходячи з цих перспектив, будь-який сенс та значення є продуктом соціальних домовленостей. Тепер те, що говорить суб'єкт зі свого досвіду, не інтерпретується вченим/експертом/спеціалістом, а перетворюється на відкритий процес співпраці – запитань, вислуховування та спільної побудови сенсу.

Впродовж усієї історії проблема сім'ї у філософському дискурсі підіймалась достатньо рідко. Теперішній час у цьому сенсі не став виключенням. Без сумніву, це є однією з причин однобокого розуміння сенсу сім'ї, який прийнято вважати вичерпно розкритим. Але сім'я не належить до почуттєво-даного, а є утворенням, яке осягається розумом, отже, передбачає певний рух думки, що відображає генеалогію та розвиток даного феномену. Сім'я, як і увесь світ в цілому, постає перед нами не в бутті, а в становленні – це один із ключових постулатів у філософії постмодернізму, який залишає місце для поліваріативності уявлень про незавершену реальність сім'ї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова розробка контекстуального аналізу традиційно відноситься до аналітичної філософії, що позиціонується як раціоналістична та застосовується у соціально орієнтованих сферах знання (серед яких, окрім соціології, – історія, психологія). В той же час, контекстуальність будь-яких явищ проголошується як ключова ідея у протилежній за більшістю позицій філософській концепції постмодернізму. Але, не дивлячись на протиріччя

між одним і другим типом філософської рефлексії, при розгляді проблеми контекстуальності сім'ї цінними є твори Л. Вітгенштейна, Г. Гадамера, Ж. Дерріда, Ж. Делеза, П. Козловські, Ж. Ліотара, М. Гайдеггера. Хоча жоден зі згаданих авторів не присвячував уваги безпосередньо сім'ї і на сьогодні мова йде про відсутність цілісного соціально-філософського вчення про сім'ю. Особливо цінними у даному питанні є чи не єдині напрацювання американських соціологів В. Доєрти, П. Босс, Р. Ла Росса, В. Шумм, С. Стейнмец, які наголошують на необхідності застосування контекстуального підходу у розробці теорій та методів дослідження сім'ї.

З огляду на вищезначений дефіцит знання у даному полі сім'ї, **мета** заявленої **статті** полягає у виявленні та демонстрації контекстуальності феномену сім'ї.

Для виконання поставленої мети буде використано один із найбільш нестандартних дослідницьких підходів постмодернізму – пропонувану Ж. Дерріда деконструкцію, сутність якої полягає у виконанні певних маневрів з текстом сім'ї. У даному випадку під текстом сім'ї мається на увазі сім'я як інституціолізована практика, до якої буде сформульовано ряд деконструюючих запитань.

Контекстуальність як загальне середовище, загальний сенс, семантичне поле, фон, у якому перебуває сім'я, дозволяє нам уточнити значення сім'ї як такої, що входить у це середовище та є частиною, прошарком сенсу цього середовища. Розуміння обумовленості контекстом є умовою усвідомленої апеляції до сім'ї як до одиниці тексту.

Деконструююча процедура визначення контекстуальності, застосована щодо сім'ї, передбачає, що для точного і неупередженого її розуміння потрібно розглянути наступні питання:

- контекст появи сім'ї;
- зміст сім'ї у зв'язці з фоном того середовища, де вона утворилася;
- зв'язок сім'ї з тими феноменами, поряд з якими вона застосовується;
- полемічний сенс сім'ї;
- природу потреби та практики створення сім'ї у конкретному соціо-культурно-історичному просторі.

Викладення основного матеріалу. Розкриваючи питання походження сім'ї, стикаємось із першою проблемою, що стосується знання про цей феномен. За епохи постмодерну стало зрозумілим, що провладний дискурс організовує систему смислів і значення щодо сім'ї. Такий контроль над знанням або, у даному випадку просімейний дискурс, поширений навіть серед професіоналів (у т.ч. соціологів сім'ї, соціальних філософів, що досліджують сім'ю) та проявляється у думці про універсальність цього феномену впродовж усієї історії людства та серед усього його культурного розмаїття. Проведені у XIX ст. “підтверджуючі” універсальність сім'ї розвідки еволюціоністів (Л. Морган, Б. Маліновскі) набули схвалення та підтримки серед істориків, антропологів, філософів, соціологів (починаючи з Ф. Енгельса). Більше того, не дивлячись на появу у 80-х роках XX ст. альтернативних концепцій щодо представленості та трансформацій сім'ї у інших соціо-культурно-історичних реаліях, генеральна ідея щодо сім'ї

зберігає свої домінуючі позиції і на теперішній час. Крім того, публікації з альтернативними дослідженнями не потрапляють у поле зору тих, хто опановує спеціальності соціальної сфери, не беручи вже до уваги всіх решту непрофесіоналів. Це означає, що збереження традиційного знання щодо сім'ї знаходиться у полі інтересів науковців та політиків, які “визначають курс” щодо місця і ролі сім'ї. На сьогоднішній день не є можливим дати точну відповідь – звідки взялася сім'я. Але постмодернізм на це і не претендує, єдине – наполягає на рівному представленні різних точок зору.

Зміст феномену “сім'я” тісно пов'язаний із культурним та інтелектуальним фоном середовища, в якому ця сім'я утворилася. Змістом феномену виступають сутнісні ознаки, за допомогою яких відбувається виділення і узагальнення сім'ї як об'єкту. На тлі постмодерністських уявлень будь-яке знання є контекстуальним, бо в нього вплетена історія його становлення і набуття. Відкидаючи об'єктивність знання про сім'ю і абсолютизуючи роль суб'єкта, постмодернізм визнає здібність останнього інтерпретувати світ, будувати знання, визначати їх контекст. Подібні міркування ґрунтуються на специфічному розумінні постмодерністами реальності: вона не існує об'єктивно, а є відображенням мислення людини; реальність формується у відповідності до потреб, інтересів, міркувань людини, а тому є людським витвором, що існує у множині. Звідси – твердження про те, що всі реальності мають право на існування. Американський соціолог В. Томас зауважує: “Якщо ситуація визначається як реальна, вона реальна за своїми наслідками” [11]. На думку канадського філософа освіти К. Бека, ми не відкриваємо для себе вже існуючі реальності, а приймаємо участь в інтерактивному процесі створення знання. Ми розробляємо “робоче розуміння” реальності, яка є прийнятною для нас. Межі прийнятного різні у різних людей, у різних групах. Саме тому реальність автобіографічна, вона відображає наш “особистий наратив”, наше особливе місце у світі [7, с. 4].

Ця ідея вже підтримана сучасними соціологами, які у відповідь пропонують так зване “ситуативне” визначення сім'ї [8]. Акцент на ситуації підкреслює, що люди діють у ситуаціях на основі того, як ситуація була визначена. Визначення, навіть тоді, коли вони відрізняються від “об'єктивної” реальності, як уже зазначалось вище, мають реальні наслідки для дій людей і подій.

Якщо у модерністському розумінні сім'ї її сутністю були функції, структура та рольова поведінка членів сім'ї [2, с. 914], то у постмодерністському акцент зміщується на процес сім'єтворення (family making, за визначенням американської дослідниці Л. Белла) [4]. Специфічним у постмодернізмі є наголос на процесуальності феномену (трактування його як процесу, а не як об'єкту). Подібні міркування щодо сім'ї ґрунтуються на своєрідному баченні цього феномену, що полягає не в прийнятті раз і назавжди готового укладу (змісту, наповнення) сім'ї, а в її створенні (виникненні) з подальшим розвитком за певним напрямком чи шляхом, яким слідує кожен член цієї сім'ї. Таким чином, ми маємо справу з різноманітним спектром можливих реалій сім'ї на відміну від традиційного уявлення про

існування єдиного варіанту того, якою вона має бути. Зміст сім'ї за суттю є процесом, оскільки представляє собою продукт розвитку того, що є невідомим, а не трансляцію стандартизованого відомого, тобто певного еталону. Відповідно, має місце самоорганізація і трансформація сім'ї та її дійових осіб, які встановлюють міжособистісні відносини. Члени сім'ї разом "створять сім'ю", видозмінюють її та себе. Ще на початку ХХ ст. філософ Хосе Ортега-і-Гассет писав: "Люди живуть разом не для того, щоб просто бути разом. Вони живуть разом, щоб зробити щось разом" [10, с. 54].

З'ясування характеру/причин/наслідків зв'язку сім'ї з феноменами, поряд з якими вона утворилася, є необхідною складовою постмодерністського аналізу. На сьогоднішній день у науковому та суспільному дискурсі, що стосується сім'ї, дуже широко представлена плутанина та навіть навмисна підміна понять. Останню можна розглядати як імпліцитну неправду. Найчастіше має місце застосування у зв'язці з сім'єю близьких за значенням феноменів (як-то шлюб, домогосподарство, дім), які несуть різне смислове навантаження і не сприяють розумінню сім'ї як унікального явища. Одним із прикладів "помилки" у застосуванні цих різних явищ як синонімів у дослідженнях на рівні офіційних державних програм в Україні є інтерпретація даних соціології сім'ї, які часто базуються на показниках саме домогосподарств, що суттєво позначається на якості висновків та, на думку українського соціолога С. Малес, "породжують істерію" навколо кризи сім'ї. Так, порівняння кількості сімей у різні історичні періоди на прикладі України відверто спотворює реальність [5, с. 5]. Рефлексія цієї "випадковості" наштовхує, скоріше, на припущення про навмисність такого роду викривлень саме через необхідність довести "кризу" сучасної сім'ї. Важко прийняти на віру той факт, що дослідники можуть настільки легковажно ставитись до дефініцій у своїх розвідках. Тож зазначена практика плутанини між феноменами у даному випадку є ще одним підтвердженням наявності провладного дискурсу, зацікавленого саме у такій подачі висновків.

Одним із наслідків влаштування плутанини між феноменами "сім'я", "шлюб", "домогосподарство", "дім" є можливість досягнення бажаного взаємозв'язку між ними – з метою закріплення у масовій свідомості думки про те, що сім'я має бути зафіксованою шлюбом, організованою навколо господарства та мати дім. Лише за наявності цих ознак держава розцінює сім'ю як повноцінну та у такий спосіб створює бажаний варіант норми.

Уточнення полемічного сенсу сім'ї як виправдання її існування, зв'язок із більш широким пластом реальності, що визначає місце сім'ї в певній цілісності, перетворює здійснення сенсу сім'ї в необхідність [6]. Питання сенсу сім'ї як внеположної її сутності є однією з класичних метафізичних філософських категорій. Почата ще від Арістотеля традиція цілепокладання, яка лежить в основі сенсу – "думка про доцільність природи і всього світового процесу" [1, с. 32] – знаходить критику у постмодернізмі. Вважається, що постмодернізм позбавляє будь-який об'єкт сенсу. Ми дотримуємось протилежної думки, стверджуючи, що постмодернізм дає можливість існування розмаїттю сенсів, дозволяє змінити визначений сенс.

Виправданням існування сім'ї, а також визначення її необхідності є глибоко контекстуальним. Маючи на сьогодні різні точки зору щодо періодизації людської історії взагалі та історії сім'ї зокрема, можемо зробити припущення про існування принаймні кількох “історично-епохальних сенсів” сім'ї, але, напевне, будь-яка періодизація буде виглядати дуже грубою і спрощеною. Найбільш прийнятною може здатись схема – “минуле” та “сьогодення” сім'ї, з великою натяжкою синонімами яких можуть виступати “традиційна” та “сучасна” сім'я. Одразу приймаючи критичні аргументи щодо можливості існування традиційних сімей у сучасному суспільстві, все ж дозволимо собі стверджувати, що поширеність сім'ї традиційної на сьогоднішній день є об'єктивно нижчою.

Узагальнюючи історичні уявлення про сенс сім'ї, можна говорити про період минулого в сім'ї, коли виправданням її існування був колективний чинник – ведення господарства й народження спадкоємців, та сучасний період з його індивідуалістичними тенденціями і можливостями в сім'ї, скоріше, для особистісного розвитку. Дослідники сім'ї епохи постмодерну – американська історик С. Кунтц, американські соціологи Дж. Коліер, М. Розальдо, С. Янагісако, австрійський історик Р. Зідер – стверджують, що сенсом сім'ї ХХ ст. стала необхідність забезпечення людині приватності, емоційної близькості та особистісного розвитку. Саме це пояснює частоту розлучень у сучасній сім'ї як такої, що не виправдовує свого існування. Наразі сім'я центрована на особистості. Науковий та суспільний дискурси акцентують на тому, що самореалізація особистості найкраще відбувається саме у колі сімейних відносин.

Проблема сенсу є, з одного боку, наскрізною, у постмодернізмі, з іншого – специфічно обмеженою через переконання останнього у неможливості визначення сенсу як такого. Тож, процедура деконструкції в цьому питанні виявляє проблему ставлення до сенсу сім'ї, що є показовим у її аналізі, який проводить науковець, спеціаліст соціальної сфери чи будь-яка пересічна особа. Постмодерністсько-чутливою вважається позиція прийняття поліваріативності сенсу сім'ї.

З'ясування природи потреби та практики створення сім'ї у конкретному соціо-культурно-історичному просторі є питанням, у якому варто розмежовувати сім'ю як таку та конкретну сім'ю. Хоча між ними, безперечно, існує взаємозв'язок. Схиляючись до необхідності у межах соціальної філософії проводити узагальнення, постмодерністська перспектива у цьому питанні буде пояснювати створення сім'ї через її сприйняття як більш соціально прийняттого стилю життя, що саме по собі є дискурсивним продуктом. Як стверджує історик С. Карабанова, “ні за якого суспільного ладу сім'я не була особистою справою людини” [3]. В той час як суспільна думка постійно намагається визначити сенс сім'ї, соціальна філософія поки що відзначилась лише спорадичними розвідками цього феномену, базуючись, переважно, на соціологічних, етнографічних та історичних даних.

Аналізуючи створення сім'ї у кожному конкретному випадку, також можна спостерігати вплив зовнішніх сил та інтересів. Людина продовжує

створювати сім'ю незалежно від того, що саме остання їй дає. Наслідком створення сім'ї не є один і той самий сценарій для всіх, тим не менше, сім'я впродовж достатньо тривалого часу існування людства зберігає свої позиції – в переважній більшості не демонструючи залежності від статі, раси, культури, віросповідання, рівня цивілізованості. Змінюються форми та зміст сім'ї, але саме явище є достатньо стійким, хоча й не абсолютним. Створення сім'ї приводить як до економічного блага, так і до фінансових втрат, несе з собою як любов, так і ненависть, може супроводжуватись народженням дітей, а може й ні. Не дивлячись на всі ці можливі наслідки, людство проявляє єдність та майже однотайність у створенні сім'ї. Лише цей факт мав би викликати дослідницький інтерес.

Достатньо часто у психологічних розвідках досліджуються мотиви створення сім'ї. Одним із широко представлених виступає мотив приналежності – як у сенсі наслідування поведінки, типової для інших, так і в сенсі почуття приналежності, яке відчуває людина в сім'ї. Американський філософ Р. Мессмо зауважує: “Особисті зв'язки у близьких для себе групах забезпечують більше, ніж просто теплі почуття; вони сприяють довірі і соціальним зв'язкам, які, в свою чергу, поліпшують добробут дітей, успішність людини у навчанні, знижують рівень злочинності, покращують фізичне і психічне здоров'я” [9]. Крім того, Р. Мессмо цитує американського соціолога Р. Нісбета: “...Членство у локальних групах є засобом захисту від тиранії уряду”. Він зауважує про фундаментальне людське бажання відчувати приналежність до групи, бо через таку участь людина ідентифікує себе: “Членство у малій групі дає людині почуття приналежності до більшої (масштабнішої) реальності” [9]. У цьому сенсі сім'я як група виступає саме з такою місією.

Потребу у приналежності у зв'язці з феноменом сім'ї як блага успішно використовують політики. Прикладом може виступати ідея національної сім'ї федеральної влади США. Так, у риториці лібералів Франкліна Рузвельта, Уолтера Ліппмана, Джона Дьюї і Теодора Рузвельта звучав новий курс держави як перенесення “принципу локальної групи на життя всієї нації”. Ліндон Джонсон (США) говорив про Америку як про “сім'ю”, це ж саме зробив Волтер Мондейл під час його президентської кампанії 1984 року: “Моя Америка – це спільнота, сім'я, де ми дбаємо один про одного”, а найважливіше завдання президента – “робити нас спільнотою і зберігати як спільноту” [9]. Пізніше ця тенденція простежувалась і в президентській кампанії Хіларі Клінтон і Барака Обами – наголос на об'єднанні, спільних діях. На думку Р. Мессмо, почуття приналежності та статус, які людина отримує у сім'ї, в свою чергу, можуть бути перенесені нею на державу: люди є лояльними до своєї держави, оскільки вірять, що їхня сім'я процвітає якраз у межах цієї держави. Вони поважають владу, яка захищає їхні сім'ї. А почуття приналежності у сім'ї має велику роль у ставленні до влади.

Взяття до уваги всіх вищезазначених тенденцій пояснює прагнення держави зберегти сім'ю. Власне, сама держава і намагається структурувати суспільство у такий спосіб. Не дивлячись на відсутність широкого визнання впливовості сім'ї на всі світові процеси, розуміння владою потенціалу сім'ї

не лише є, а й використовується “за призначенням”, яке є вигідним державі. Тож утворення сім’ї може розглядатись як інтерес у досягненні владою своїх цілей. Сім’я певного взірця створює умови, за яких реалізація влади можлива у найбажаніший спосіб. “Ціна питання” настільки висока, що влада і держава готові вкладати у сім’ю свої ресурси – на доказ цього існує соціальна політика держави, яка, хоч і зазнає нарікань щодо фінансуванні за залишковим принципом, реалізується системно, методично та наполегливо. Так званий міжнародний уряд – ООН – не є виключенням у реалізації просімейної політики та продовжує традицію плекання сім’ї як вищого блага. У риторичі міжнародних документів щодо сім’ї добре простежується позиція влади як зацікавленої сторони.

Зазвичай людина мало замислюється – що саме підштовхує її до створення сім’ї, та часто вважає, що це був саме її свідомий вибір. Тим не менше, як прямо, так і опосередковано у це рішення втручаються родичі, спільнота, держава, за якими стоїть провладний дискурс.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, варто відзначити потужний вплив контексту на наше розуміння сім’ї та ставлення до неї. Наразі на тлі критики таких категорій модерну як раціональність та універсальність, залежність від контексту застосування саме у сфері повсякденної практики, до якої належить сім’я, лише набирає актуальності. Контекстуальність у дослідженні сім’ї простежується у кількох зрізах: часовому, культурному та соціально-стратифікаційному. Серед інших висновків можна виокремити наступні:

- залишається відкритим питання щодо появи феномену сім’ї. При цьому провладний дискурс має зацікавленість у поданні як істини тих інтерпретацій, які відображають світоглядні позиції традиційного буржуазного суспільства;

- аналіз змісту сім’ї демонструє його тісний зв’язок із культурним та інтелектуальним фоном середовища, де сім’я була створена. На фоні постмодернізму як світоглядної концепції акценти зміщуються до процесуальності феномену сім’ї. Відповідно, має місце самоорганізація і трансформація сім’ї та її дійових осіб. Члени сім’ї разом “творять сім’ю”, трансформують її та себе;

- політично заангажованою є апеляція до феномену сім’ї із залученням начебто синонімічного ряду “шлюб – домогосподарство – дім”. Кожен із зазначених феноменів має своє специфічне смислове навантаження, тож підміна одних іншими є некоректною та спотворює зміст повідомлення;

- полемічний сенс сім’ї є глибоко контекстуальним. Феномен сім’ї та його сенс не є універсальним для всієї людської спільноти;

- природа потреби та практики створення сім’ї тісно пов’язана з провладним дискурсом, який є специфічним для конкретного соціокультурно-історичного простору.

Подальші розвідки щодо філософського розуміння сім’ї мають бути спрямовані на з’ясування можливостей звільнення від домінуючого у соціально-теоретичних розвідках щодо сім’ї провладного раціоналістичного типу мислення, з перспективою рівної представленості різних світоглядних позицій.

Література

1. Асмус В. Ф. Метафизика Аристотеля / Аристотель. Соч. : в 4-х т. – Т. 1. – М. : Мысль, 1976. – С. 5–62.
2. Всемирная энциклопедия : Философия / главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. – М. : АСТ; Мн. : Харвест, Современный литератор, 2001. – 1 312 с.
3. Карабанова С. Ф. Теория и практика домоведения (конспект лекций) / Учебные материалы ВГУЭС [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://abc.vvsu.ru/Books/1_domoved/
4. Кутузова Д. А. “Быть семьей” : взгляд с точки зрения социального конструкционизма. Обзор работ Л. Беллы и ее сотрудников // Постнеклассическая психология. Социальный конструкционизм и нарративный подход. – № 1 (2). – 2005. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://narrativepsy.narod.ru/num1-2005_72.html#_ftn1
5. Малес Л. Гендерний аналіз демографічної ситуації : можливості та нереалізованість // Гендерний журнал “Я”. Гендер і сім’я. – № 2. – 2012 (30). – С. 4–8.
6. Новая философская энциклопедия : в 4 т. / Ин-т философии РАН ; Нац. обществ.-науч. фонд; Предс. научно-ред. совета В. С. Степин. – 2-е изд., испр. и допол. — М. : Мысль, 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://iph.ras.ru/elib/2768.html>
7. Beck C. Postmodernism, pedagogy, and philosophy of education // Philosophy of education. – 1993. – P. 3–6. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ed.uiuc.edu/eps/PES-Yearbook/93_docs/BECK.HTM
8. Family, Definition of. International Encyclopedia of Marriage and Family. – 2003. – Encyclopedia.com. (May 31, 2015). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3406900145.html>
9. Messmore R. Longing for Belonging and the Lure of the State. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.heritage.org/research/reports/2007/08/longing-for-belonging-and-the-lure-of-the-state
10. Nisbet R. The Quest for Community : A Study in the Ethics of Order and Freedom. – San Francisco : ICS Press, 1990. – 272 p.
11. Symbolic Interactionism. International Encyclopedia of Marriage and Family. – 2003. – Encyclopedia.com (May 31, 2015). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.encyclopedia.com/topic/Symbolic_Interactionism.aspx#1-1G2:3406900426
Отримано 10.04.2015

Summary

Savelyeva Yulia. Use of contextuality tool in a family understanding.

In this article the analysis of family phenomenon was done thereby applying of contextuality tool as key postmodernism category. The practice of deconstruction questions was used, that allowed uncover the context of emergence, nature, contents and polemic family phenomenon sense in conjunction with particular socio-cultural and historical space. The main findings of the article are: 1) In the absence of reliable knowledge about the origins of family phenomenon governmental discourse creates as norm a traditional bourgeois family; 2) On the background of postmodernism as ideological concepts focus is shifted to procedural character of family phenomenon; 3) Politically incorrect is position to apply to family phenomenon allegedly synonymic row “marriage – household – the house”; 4) The family phenomenon is not universal for the entire human community; 5) The nature of need and practices of a family-making closely linked to governmental discourse that is specific to a particular socio-cultural and historical space.

Keywords: family phenomenon, contextuality, postmodernism, deconstruction, discourse.